

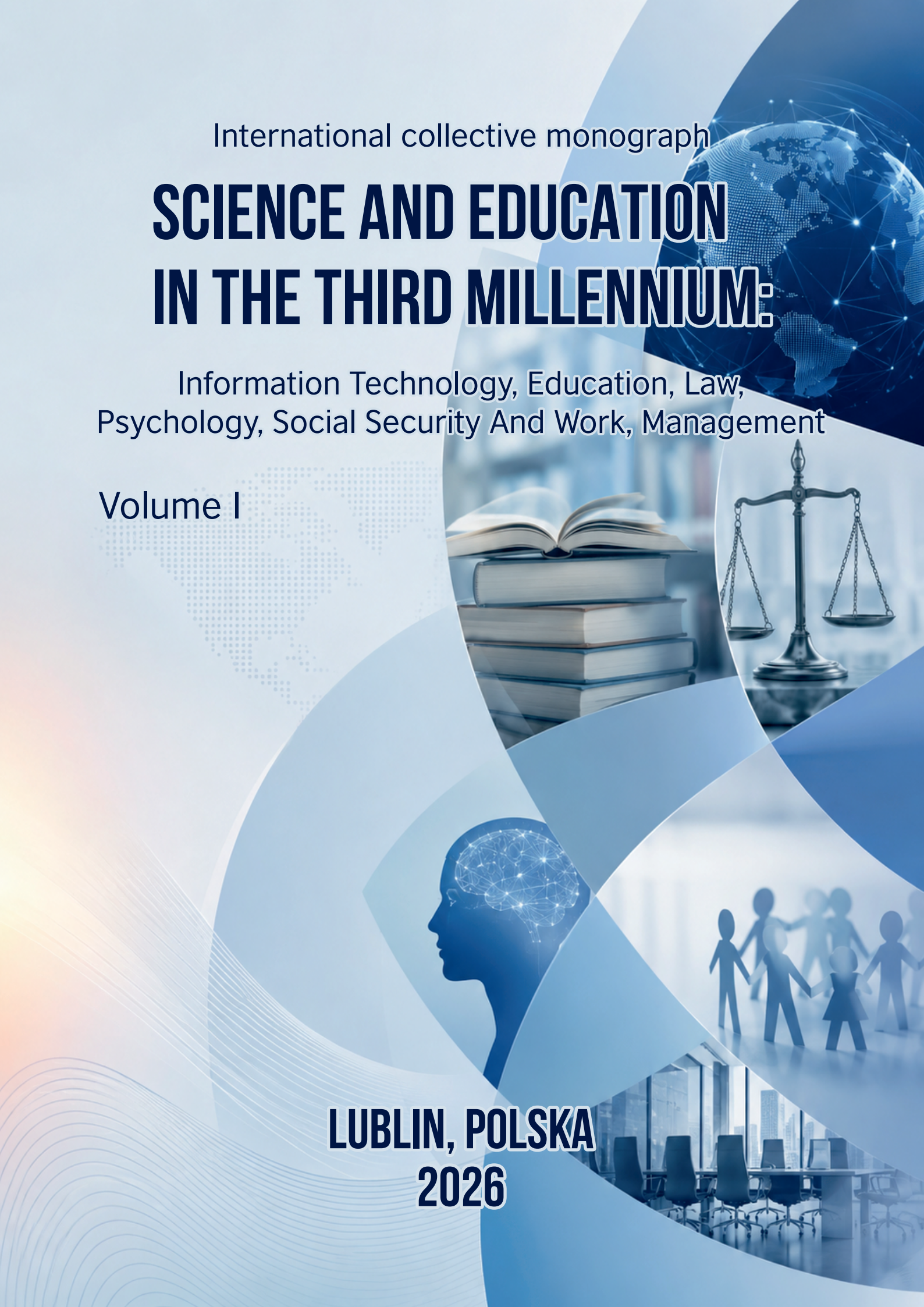
International collective monograph

SCIENCE AND EDUCATION IN THE THIRD MILLENNIUM:

Information Technology, Education, Law,
Psychology, Social Security And Work, Management

Volume I

**LUBLIN, POLSKA
2026**

INSTITUTE OF PUBLIC ADMINISTRATION AFFAIRS

**SCIENCE AND EDUCATION
IN THE THIRD MILLENNIUM:
Information Technology, Education, Law,
Psychology, Social Security And Work,
Management
international collective monograph
*Volume I***

Lublin, Polska

2026

UDC 001.9

C 24

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21022497>

**Recommended for publication by INSTITUTE OF PUBLIC ADMINISTRATION AFFAIRS № 5
dated 2026-06-06**

Editorial committee:

JANUSZ NICZYPORUK, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor Maria Curie Skłodowska University (Lublin, Poland);

OLEH BATIUK, Doctor of Legal Sciences, Professor, Chairman of the Board of the NGO "IESF" (Kyiv, Ukraine);

Reviewers:

MARIJA CZEPIŁ, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor Maria Curie Skłodowska University, (Lublin, Poland);

SVITLANA CHERNETA Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Lesya Ukrainka Volyn National University, (Lutsk, Ukraine);

EWA JASIUK Doctor of Law, Professor, Casimir Pulaski Radom University (Radom, Republic of Poland).

Authors: Tran Minh DUC, A. DEMIANIUK, H. DYMOVA, K. KALIUGA, N. KOLOMYICHUK, S. SAVCHUKO, O. KOROTUN, V. KOSOVA, T. LOZOVA, S. NYKYPORETS, Y. BOIKO, O. OHIRKO, M. RIABENKA, V. POSTOVA, O. ROMANIUK, A. STAKHOV, O. SHAMRUK, V. HRECHANYI, V. SYDORCHUK, V. SOLODKA, M. PATLAIENKO, O. TSYSELSKA, V. VASIUTA, V. VASIUTA, Y. VYKHODETS, T. YAKOVYSHYNA,

SCIENCE AND EDUCATION IN THE THIRD MILLENNIUM: Information Technology, Education, Law, Psychology, Social Security and Work, Management.
International collective monograph. Volume I. Institute of Public Administration Affairs. Lublin, Polska, 2026. 764 p.

ISBN: 978-83-68095-80-9

ISBN: 978-617-95591-1-2

The collective monograph is the result of the generalization of the conceptual work of scientists who consider current topics from such fields of knowledge as: pedagogy, history, computer science, (AI) artificial intelligence, law, physical culture, through the prism of interactive technologies in education.

For scientists, educational staff, PhD candidates, masters of educational institutions, university faculties, stakeholders, managers and employees of management bodies at various hierarchical levels and for everyone, who is interested in current problems of pedagogy, history, computer science, (AI) artificial intelligence, law, physical culture, through the prism of interactive technologies in education.

© Institute of Public Administration Affairs, 2026;
© The collective of authors, 2026.
Creative Commons Attribution 4.0 International

AUTHORS:

CHAPTER 1.

Tran Minh DUC

Faculty of Cultural Industries,
Thu Dau Mot University, Vietnam

ductm@tdmu.edu.vn
<https://orcid.org/0009-0003-9359-3000>

CHAPTER 3.

Hanna DYMOVA

Candidate of Technical Sciences, PhD.,
Associate Professor, Department of
Management, Marketing and Information
Technology Kherson State Agrarian and
Economic University (73006, 23 Stritenska
st., Kherson, Ukraine; 25031, 5/2
University ave., Kropyvnytskyi,
Kirovohrad region, Ukraine)

dymova_g@ksaeu.kherson.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5294-1756>

CHAPTER 5.

Nataliya KOLOMYYCHUK

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Finance named after S. I. Yuriy,
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

Kolomyychuk.natalya@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-6160-9053>

Svitlana SAVCHUK

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Finance named after S. I. Yuriy,
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

sv_savchuk@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6213-4122>

CHAPTER 2.

Antonina DEMIANIUK

PhD in Economics, Associate Professor
West Ukrainian National University,
Department of Educology and Pedagogy,
11, Lvivska Str. (WUNU Building 1),
Ternopil, 46009, Ukraine

antonina_demyanyuk@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-8994-7633>

CHAPTER 4.

Karina KALIUGA

Doctor of Law, Action Head of the
Department
of criminal law, process and criminalistics
Institute of Economics and Law of the
Classic Private University, Professor,
(Zaporizhzhya, Ukraine)

monkeywise7@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8247-2324>

CHAPTER 6.

Olha KOROTUN

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Marketing, The National University of
Water and Environmental Engineering
(33028, Ukraine, Rivne, Soborna St., 11)

o.p.korotun@nuwm.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5628-8301>

AUTHORS:

CHAPTER 15.

Oksana TSYSELSKA

Candidate of Art Studies, Senior Lecturer,
Department of directing and acting,
Kyiv National University of Culture and
Arts

oksanatsyselska@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2869-2454>

CHAPTER 16.

Viktoriia VASIUTA

PhD in Technical, Associate Professor,
Associate Professor of Department of
Economics, Entrepreneurship and
Marketing, National University «Yuri
Kondratyuk Poltava Polytechnic», (24,
Vitaliia Hrytsaienka, Poltava, 36011,
Ukraine)

Vasuta_V_B@meta.ua

<https://orcid.org/0000-0002-7469-3968>

Vasyl VASIUTA

PhD in Technical, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Computer and Information Technologies
and Systems, National University «Yuri
Kondratyuk Poltava Polytechnic», (24,
Vitaliia Hrytsaienka, Poltava, 36011,
Ukraine)

Vasuta_V_V@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6209-1129>

CHAPTER 17.

Yuriy VYKHODETS

Doctor of Philosophy, Associate Professor,
Professor of the Department of Criminology
and Information Technologies, National
Academy of Internal Affairs

orcid.org/0009-0008-1312-9248

CHAPTER 18.

Tetiana YAKOVYSHYNA

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Department of Primary,
Inclusive and Higher Education Pedagogy Rivne
State University of the Humanities (Plastova str.,
31, Rivne, 33000, Ukraine)

yakovyshynat@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

CHAPTER 18.

THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL CREATIVITY IN
PROSPECTIVE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS AS A FACTOR IN
THEIR PROFESSIONAL DEVELOPMENT WITHIN THE
CONTEMPORARY EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Tetiana YAKOVYSHYNA

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor, Department of Primary, Inclusive and Higher Education

Pedagogy Rivne State University of the Humanities

(Plastova str., 31, Rivne, 33000, Ukraine)

yakovyshynat@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

Abstract. The chapter reveals the essence of pedagogical creativity as an important factor in the professional development of prospective elementary school teachers within the contemporary educational environment. Scientific approaches to the interpretation of professionalism, professional development, and pedagogical creativity are analyzed. The importance of a creative approach in a teacher's professional activity and its role in shaping a competitive specialist are substantiated. The pedagogical conditions for developing the creative potential of higher education students are characterized, including the creation of a creative educational environment, the use of innovative teaching methods, and the development of reflection and motivation. Considerable attention is paid to interactive, project-based, training, and research technologies as effective means of developing pedagogical creativity. Examples of practical exercises, creative tasks, and lesson fragments aimed at fostering flexible thinking, pedagogical improvisation, and innovative activity are presented. The role of the teacher as a facilitator and mentor in the process of developing the creative personality of a future educator is emphasized. It is concluded that the development of pedagogical creativity ensures the preparation of a new-generation teacher capable of effectively responding to modern educational challenges.

Keywords: elementary school teacher, institution of higher education, graduate student, innovation, motivation, educational process, pedagogical creativity, elementary school, professional development, professionalism.

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. У розділі розкрито сутність педагогічної творчості як важливого чинника професійного становлення майбутнього вчителя початкових класів в умовах сучасного освітнього середовища. Проаналізовано наукові підходи до трактування понять професіоналізму, професійного розвитку та педагогічної творчості. Обґрунтовано значення творчого підходу у професійній діяльності педагога та визначено його роль у формуванні конкурентоспроможного фахівця. Охарактеризовано педагогічні умови розвитку творчого потенціалу здобувачів у закладі вищої освіти, зокрема створення творчого освітнього середовища, використання інноваційних методів навчання, розвиток рефлексії та мотивації. Значну увагу приділено інтерактивним, проєктним, тренінговим і дослідницьким технологіям як засобам розвитку педагогічної креативності. Представлено приклади практичних вправ, творчих завдань і фрагментів занять, спрямованих на формування гнучкого мислення, педагогічної імпровізації та здатності до інноваційної діяльності. Визначено роль викладача як фасилітатора й наставника у процесі розвитку творчої особистості майбутнього педагога. Зроблено висновок, що розвиток педагогічної творчості забезпечує підготовку вчителя нового покоління, здатного ефективно діяти в умовах сучасних освітніх викликів.

Ключові слова: вчитель початкових класів, заклад вищої освіти, здобувач, інноваційність, мотивація, освітній процес, педагогічна творчість, початкова школа, професійний розвиток, професіоналізм.

Вступ. Розбудова української держави, соціальна відкритість ринкових відносин, виклики війни детермінували пошук нової стратегії розвитку системи освіти, зумовили суттєві зміни її пріоритетів і цінностей у напрямку поєднання традицій, досвіду й інновацій. Окрім цього, це стимулювало також подальший пошук засобів, способів і шляхів професійного становлення майбутніх фахівців.

Педагогічна творчість – це важливий аспект професійного розвитку кожного викладача, який не тільки розширює його професійні можливості, а й забезпечує високий рівень якості вищої освіти. Цей процес передбачає використання новаторських підходів, створення сприятливого середовища для розвитку особистості здобувача та впровадження ефективних методів навчання.

На перший погляд може здатися, що педагогічна творчість – це лише вміння вигадувати цікаві заняття чи використовувати нестандартні методи, але насправді це глибоко інтегрований підхід до педагогічної діяльності. Його

важливість полягає в тому, що він дозволяє педагогу адаптувати свої методи до потреб і можливостей конкретної групи здобувачів (Т. Яковичина, 2021).

Педагогічна творчість сприяє пошуку оптимальних рішень у різних ситуаціях, розвиває гнучкість мислення та креативність. Педагог, який володіє цими навичками, може ефективно працювати в умовах змін, реагуючи на виклики та потреби сучасного освітнього середовища.

Ще однією важливою рисою педагогічної творчості є здатність педагога створювати позитивний та підтримуючий клімат в закладі освіти. Відкритість до нових ідей, взаємодія зі здобувачами та колегами, розкриття та підтримка талантів – все це вирішально впливає на формування сприятливого середовища для навчання та розвитку.

Звісно, педагогічна творчість є необхідною умовою розвитку освіти в сучасному світі, де вимоги до готовності молодого покоління до різних життєвих викликів постійно зростають. Викладач, що розвиває свою творчість, здатний створювати умови для формування у здобувачів ключових компетентностей, таких як критичне мислення, комунікаційні навички та самостійність (О. Боровець, Т. Яковичина, 2022).

Педагогічна творчість є необхідним елементом професійного розвитку кожного викладача. Вона допомагає не лише вдосконалювати методи навчання, але й створювати умови для глибокого розвитку особистості кожного здобувача. Вважаємо, що творчий викладач – це той, хто відкриває нові горизонти для своїх здобувачів та приносить позитивні зміни у сфері вищої освіти (Л. Оліховська, 2016).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Проблемі пошуку інноваційних методів і технологій розвитку творчості педагога в умовах інтеграції України в європейський освітній простір, оцінювання якості підготовки фахівців, розвитку творчості майбутнього педагога в закладах вищої освіти, розвитку методичної творчості майбутніх фахівців у закладах вищої освіти було присвячено праць сучасних науковців. Так,

розвиток творчого потенціалу майбутнього викладача вищої школи стали предметом вивчення Р. Цокур, підготовка магістрантів до науково-дослідної діяльності досліджували Г. Матушанський, Ю. Соляніков, підвищення результативності підготовки здобувачів магістратури – В. Берека, С. Вітвицька, В. Бондар, О. Мороз, З. Сліпкань, Т. Яковишина) тощо.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності педагогічної творчості як чинника професійного розвитку майбутнього вчителя та визначення педагогічних умов, методів і технологій її ефективного розвитку в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати наукові підходи до трактування понять «професійний розвиток», «професіоналізм» і «педагогічна творчість»;
- 2) розкрити сутність педагогічної творчості як найвищого рівня професійного становлення педагога;
- 3) визначити структурні компоненти та критерії професійно-творчого розвитку майбутнього вчителя, обґрунтувати педагогічні умови розвитку педагогічної творчості здобувачів у закладі вищої освіти.
- 4) охарактеризувати ефективні методи, прийоми та технології розвитку педагогічної творчості;
- 5) розробити та проаналізувати практичний інструментарій (вправи, завдання, фрагменти занять), спрямований на розвиток творчого потенціалу майбутніх педагогів;
- 6) визначити критерії та методи оцінювання рівня сформованості педагогічної творчості здобувачів освіти.

Розділ монографії складається із двох параграфів, які розкривають теоретичні та практичні аспекти проблем. Так, розділ 1 висвітлює педагогічну творчість як найвищий професійного розвитку. У другому розділі розкриваються особливості розвитку педагогічної творчості як умови професійного розвитку майбутнього вчителя початкової школи.

1. Педагогічна творчість як найвищий ступінь професійного розвитку педагога.

Педагогічна професія – вид діяльності, в якій джерелом існування людини є мистецтво управління формуванням особистості іншої людини, спрямоване на особистісний, інтелектуальний та діяльнісний розвиток останньої, а також на її саморозвиток і самовдосконалення.

У науковій літературі містяться такі визначення *професійної освіти*: процес, що передбачає управління розвитком особистості майбутнього фахівця через залучення його до базової культури, соціальні стосунки та процес самореалізації; особистісний потенціал, що постійно розвивається; готовність до розв'язування дидактичних завдань уже в процесі вивчення спеціальних дисциплін; формування професійної спрямованості мислення майбутніх педагогів; формування самоаналізу й рефлексії; відповідність знань та умінь вимогам сучасної соціальної ситуації розвитку особистості; формування конкурентоздатності та багато інших трактувань (Л. Оліховська, 2016).

Об'єднує ці визначення те, що під професійним становленням мається на увазі цілеспрямований процес структурно-динамічного розвитку суб'єкта в його професійній траєкторії, під час якої формуються і розвиваються професійно важливі якості особистості відповідно до соціальних і професійних вимог.

У парадигмі сучасної особистісно зорієнтованої професійної освіти професійне становлення розуміється як розвиток особистості в процесі професійної освіти, опанування професією та виконання професійної діяльності. Так, О. Вітківська визначала три стадії професійного становлення: адаптація (пристосування до умов і змісту освітнього процесу), інтенсифікація (розвиток загальних і спеціальних здібностей), ідентифікація (формування професійної ідентичності). Авторкою названо умови, за яких може продуктивно здійснюватися професійне становлення майбутніх педагогів та психологів: досконалі діагностики інтелектуальних і творчих здібностей; адекватний зміст програми навчання; завдання високого мисленнєвого рівня; визначення витрат

часу на виконання завдань з метою здійснення випереджального навчання; спонукально-інтенсифікувальна діяльність викладача (*О. Вітковська, 2002*).

Професіоналізм діяльності – висока професійна кваліфікація і компетентність, володіння ефективними професійними вміннями і навичками, алгоритмами і способами успішного розв’язання професійних завдань, поміж ними й творчих. Професіоналізм діяльності забезпечує бездоганне виконання відповідних функцій науково-педагогічної діяльності, досконале володіння сучасними дидактичними технологіями вищої школи (*Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми, 2016*).

Професіоналізм викладача як особистості – це якісна характеристика суб’єкта праці, що відображає високий рівень розвитку професійно-важливих і особистісно-ділових якостей, які забезпечують ефективність педагогічної діяльності. Так, рівень продуктивності діяльності викладача залежить від професійно-педагогічної спрямованості – сукупності стійких мотивів, що орієнтують діяльність особистості (інтереси, нахили, переконання, ідеали – ціннісні орієнтації, які виражають світогляд людини).

Одну з головних цілей професійної освіти на сучасному етапі більшість дослідників вбачає в оволодінні викладачами педагогічною культурою, яка складається з 3-х компонентів: *аксіологічного* (професійна спрямованість), *технологічного* (професійна компетентність), *особистісного* (професійно важливі якості особистості) (*Л. Оліховська, 2016*).

Щодо трактування іншого поняття, то більшість авторів схиляється до розширеного тлумачення поняття «професіоналізм», для чого необхідно враховувати не тільки рівень успішності, а й ступінь оволодіння навичками роботи зі здобувачами, а також низку особистісних особливостей, необхідних для діяльності викладача.

А. Войтко виокремлювала кілька етапів професіоналізму:

➤ педагог – професіонал володіє основами професії, успішно застосовує відомі науці та практиці прийоми діяльності;

- педагог – новатор поряд з апробованими засобами використовує оригінальні нові підходи до вирішення педагогічних завдань;
- педагог – дослідник не тільки пропонує нові ідеї, а й уміє їх узагальнювати, досліджувати та передавати іншим педагогам (*А. Войтко, 2002*).

І. Зязюн, А. Шумська розглядали сутність педагогічної майстерності як сукупність властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності. Іван Зязюн наполягав: «Учитель в особистісно-орієнтованому освітньому процесі стає автором (співавтором) цілей, змісту, форм і методів педагогічної взаємодії, творцем такої освітньої ситуації, в якій реалізуються його особистісні функції і затребувана особистість учнів. В умовах особистісної орієнтації освіти сама педагогічна дія має авторську природу, бо педагогічна технологія не може штучно привноситися ззовні, а повинна народитися у власному досвіді вчителя. Крім того особистість учителя є одним із джерел цілепокладання, а це означає, що зміст особистісно орієнтованої освіти, включаючи в себе особистісний досвід самого вчителя, в іншій формі, як авторській, існувати не може» (*І. Зязюн, 2011*).

Рефлектуючи на проблемі професійного становлення у ціннісно-смісловому полі майбутнього педагога, І. Зязюн зробив низку висновків:

1. З позиції змісту майбутньої діяльності, професійне становлення майбутнього вчителя (присвоєння смислу, відношень і цінностей майбутньої професії) – це нагромадження досвіду вирішення навчально-професійних педагогічних задач, що визначаються специфікою етапу освітньої програми (задач цілепокладання на основі діагностики, організації знання, проєктування).

2. Присвоєння смислу, відношень і цінностей майбутньої професії й удосконалення на їх основі особистості майбутнього викладача є результатом рефлексії нагромадженого професійного досвіду вирішення задач.

3. Суб'єктна позиція майбутнього педагога характеризує ціннісне відношення до майбутньої професійної діяльності, виявляється в умінні

майбутнього викладача концептуалізувати діяльність на основі рефлексивного осмислення нагромаджуваного професійного досвіду («теорія – в дії»).

4. «Рефлексія – в дії» є засобом усвідомлення власних ціннісних орієнтацій в процесі вирішення професійних задач.

5. «Рефлексія – після дії» виконує функцію педагогічної допомоги і супроводу в переживанні проблемного і негативного досвіду професійної діяльності (І. Зязюн, 2011).

Як впливає з наведених визначень, **професіоналізм** – це поєднання позитивного ставлення до обраного виду діяльності з адекватними способами професійної поведінки, наявністю необхідного стандарту рівня професійно-педагогічних знань і загальнопедагогічних умінь та навичок, що забезпечують перспективний розвиток особистості. Все це дозволяє зробити висновок, що найвищим ступенем професійного розвитку педагога є педагогічна творчість.

Питання про сутність творчості розглядали в різні історичні епохи. В античній філософії творчість пов'язували зі сферою кінцевого, перехідного і мінливого буття, із спрямованістю людини до досягнення вищого «розумного» споглядання світу. Думки про творчість у середньовічній філософії пов'язані з розумінням Бога як особистості, що вільно творить світ. Творчість постає як вольовий акт, що викликає буття з небуття. В епоху Відродження творчість усвідомлюється насамперед як художня творчість, сутність якої вбачається у творчому спогляданні світу. Виник культ генія, інтерес до самого акту творчості та до особистості художника. У XVIII ст. творчість аналізується І. Кантом у вченні як продуктивна здатність уяви, яка є єдністю свідомої та несвідомої діяльностей. У XIX – XX ст. існували різні точки зору на сутність творчості. Її розглядали як безперервне народження нового, як сутність життя, зокрема вважали творчість винахідництвом, мета якого – вирішити завдання, окреслене певною ситуацією. Наголос робили на тому, що основою творчості є інтелектуальне споглядання, але не діяльність.

У науковій літературі й досі існують різні трактування феномена творчості. Вона розглядається як «активність», «діяльність», «вид діяльності», «тип діяльності», «форма», «процес» тощо. Різні її сторони відображені в поняттях «творче начало», «творчий потенціал», «творчі можливості», «творче мислення», «творча свідомість», «творча діяльність», «творча особистість». Поняття «креативність» (лат. creation – творення) використовується як ключове, що лежить в основі аналізу творчого потенціалу особистості. Єдності у поглядах на природу і сутність креативності й досі немає (О. Боровець, Т. Яковишина, 2022).

В аналізі проблеми креативності доречно звернутися до зарубіжної психологічної науки. Чільне місце в дослідженні креативності належить Дж. Гілфорду. Він вважав цю категорію тотожною за значенням творчим здібностям. Ним визначено два типи розумових операцій – конвергентний, тобто суто логічний, і дивергентний як тип багатоаспектного мислення, який у контексті його теорії є основою креативності. Е. Торренс теж надавав багато уваги вивченню природи креативності. Так, він розвинув гіпотезу «порогового значення» або «теорію інтелектуального порога». За його твердженням, креативних людей із низьким інтелектом бути не може, але можуть бути інтелектуально обдаровані люди з низьким показником креативності (Л. Оліховська, 2016).

Ці та інші теорії лягли в основу усвідомлення того, що американська теорія креативності створювалася як методична галузь для сфери бізнесу. Широта усвідомлення цього явища, згідно з американським підходом, може бути різною – від так званої побутової до «великої» креативності, продуктами якої, як вважається, стають здобутки науки та нові твори мистецтва. Креативність визначається як вираження оригінальності та широкодумства. Розуміння цього феномена в трактуванні американських учених як резерву особистості в найрізноманітніших масштабах послужило народженню концепції повсякденної креативності.

Узагальнюючи вищезазначене, різноманіття трактувань поняття «педагогічна творчість» можна об'єднати у дві групи. До *першої групи* належать трактування цього поняття у вузькому сенсі: процеси створення нових оригінальних систем, педагогічних інновацій. *Другу групу* становлять визначення, у яких творчість учителя розглядають у ширшому розумінні – як діяльність, спрямовану на усвідомлення та розв'язання проблем, що постійно виникають в освітньому процесі (О. Боровець, Т. Яковишина, 2022).

Аналіз понять «професіоналізм» і «педагогічна творчість» дозволяє трактувати поняття «професійно-творча особистість» як особистість, яка поєднує в собі позитивне ставлення до певного виду діяльності, адекватні способи поведінки, здатна реалізувати професійні знання, уміння, навички в нестандартних ситуаціях, що потребують самостійного ухвалення рішень, і одночасно здійснює керівництво діяльністю здобувачів, розвиває їхню ініціативу й творчість.

Таким чином, творчою можна вважати ту самостійну діяльність майбутніх педагогів, яка спрямована на набуття нових знань, незалежно від того, чи має її кінцевий продукт соціальну цінність і новизну, чи ні. Урахування специфіки творчості майбутніх освітян робить значущим для нашого дослідження теоретичне положення про необхідність розрізняти об'єктивну і суб'єктивну сторони творчості. З об'єктивного погляду творчість визначається її кінцевим продуктом – науковим відкриттям або будь-яким іншим соціально значущим результатом. Із суб'єктивного погляду творчість визначається самим процесом творчості, навіть якщо кінцевий продукт не має новизни або цінності. Саме з цього погляду пояснюється творчість у педагогічній діяльності, яка може не створювати нового, але водночас носити творчий характер і в освітній діяльності майбутніх учителів зокрема.

Зарубіжні автори стверджують, що успішне самовизначення характеризується наявністю широкого спектра особистісно-значущих позитивних цінностей або «ціннісною насиченістю». Так, Д.Сьюпер створив

теорію, що об'єднує феноменологічні концепти та диференціальну психологію (*Super D., 1953*).

Професійний розвиток розуміється автором як тривалий, цілісний процес розвитку особистості. Д. Сьюпер виокремлює такі стадії та етапи професійного розвитку, що мають самостійні завдання: стадія «пробудження», стадія «дослідження», стадія «консолідації», стадія «збереження», стадія «спаду» (*Super D., 1953*).

Стадії професійного розвитку співвідносяться з етапами життєвого шляху, тобто з віком людини. Особливе місце автор відводить стадії «дослідження» (вік індивіда від 15 до 24 років). Одночасно з поняттям стадіальності Д. Сьюпер вводить поняття професійної зрілості, що стосується особистості, поведінка якої відповідає завданням професійного розвитку, характерним для даного віку. Принципове значення для автора концепції мають індивідуальні професійні уподобання і типи кар'єр як способи реалізації індивідом Я-концепції (*Super D., 1953*).

Проведений аналіз літератури засвідчив: є всі підстави стверджувати про можливість і необхідність професійно-творчого розвитку майбутнього освітянина в педагогічних закладах вищої освіти. Наше твердження базується на наявних дослідженнях. По-перше, в науці приділено значну увагу проблемі творчості, змістовній стороні, шляхам формування творчості. По-друге, доведено, що творчість має місце в будь-якому виді діяльності, включно з педагогічною. При цьому прояв творчості в кожному виді діяльності має свою специфіку, зумовлену змістом виконуваної діяльності. По-третє, дослідниками доведено, що творчість педагога в процесі розвитку проходить низку стадій: професійне становлення – це рівень елементарної творчості; стихійне самовдосконалення – це педагогічна творчість, яка спирається на набутий комплекс умінь і навичок, широко відомий досвід та рекомендації; планомірна раціоналізація, за якої педагог прагне проєктувати й створювати свою систему роботи, використовуючи досвід колег та результати оптимізації навчального

процесу; науково-організована стадія, за якої теоретично обґрунтовують свої знання та навички; науково-оптимізовані стадії. По-четверте, здобувачі вищих закладів освіти проходять в освоєнні професії кілька етапів: адаптацію (пристосування до умов і змісту освітнього процесу); інтенсифікацію (розвиток загальних і спеціальних здібностей); ідентифікацію (формування професійної ідентичності). Кожен етап характеризується наявністю певних вимог, видів діяльності, ступенем прояву самостійності та ініціативи. Рівень професійно-творчого розвитку здобувачів обумовлений у закладі вищої освіти.

Т. Яковишиною визначено критерії професійно-творчого розвитку педагога (*Т. Яковишина, 2021*).

1. Ступінь розвитку спеціальних здібностей і професійно важливих якостей (конативний компонент). Сюди належать такі показники, як рівень володіння педагогічною технікою, самостійність у вирішенні творчих завдань. Даний критерій передбачає оцінку таких якостей: працездатність і працьовитість, реалізація індивідуально-творчих можливостей, прояв творчої ініціативи, здатність до саморозвитку засобами професії, оригінальність мислення, адаптаційні здібності, навички рефлексії та саморефлексії, здатність взаємодіяти з іншими людьми в різних ситуаціях, педагогічні здібності та ін. Названі показники вимірюються за допомогою спостереження, оцінок розв'язання фахових завдань, порівняння результатів іспитів і міжсесійних атестацій, участі в науково-дослідницькій діяльності.

2. Ціннісна орієнтація на освітньо-професійну діяльність. Цей критерій розкривається через такі показники: сформованість професійної мотивації, наявність загальнокультурних і професійних цінностей, потреба в педагогічній діяльності. Цей критерій передбачає виявлення якісного та кількісного співвідношення таких ознак: рівень розуміння цілей і завдань освітньої діяльності, уявлення про цілі педагогічної діяльності та засоби їхнього досягнення, спрямованість особистості на професійно-творче становлення, ступінь професійної навченості, потреба в досягненні високих результатів,

ставлення до навчальної праці, прояв вольового начала на основі цілепокладання, наявність особистісно-значущих професійних зв'язків, мотиваційне спрямування на професійну діяльність, мотиваційна спрямованість, мотиваційна спрямованість (Т. Яковичина, 2021).

2. Розвиток педагогічної творчості як умови професійного розвитку майбутнього педагога.

Розвиток педагогічної творчості майбутніх учителів є важливою складовою їхнього професійного становлення, оскільки сучасна освіта потребує фахівців, здатних до нестандартного мислення, гнучкого застосування методів навчання та створення інноваційного освітнього середовища. Педагогічна творчість проявляється у здатності до генерування нових ідей, імпровізації, адаптації педагогічних технологій до конкретних умов навчання та індивідуальних особливостей учнів. Ефективний розвиток цієї якості можливий лише за наявності відповідних педагогічних умов (І. Холковська, 2020).

Передусім важливою умовою є створення творчого освітнього середовища у закладі вищої освіти. Таке середовище передбачає атмосферу відкритості, довіри, підтримки ініціативи студентів, можливість вільного висловлення думок і реалізації власних ідей. Викладач у цьому процесі виступає не лише джерелом знань, а й фасилітатором, наставником, який стимулює творчу активність студентів, заохочує до пошуку оригінальних рішень педагогічних завдань.

Наступною умовою є впровадження інтерактивних та інноваційних методів навчання. Використання проблемного навчання, кейс-методу, проєктної діяльності, рольових ігор, тренінгів сприяє розвитку креативного мислення, формуванню здатності до педагогічної імпровізації. Особливо ефективними є завдання, що моделюють реальні педагогічні ситуації, в яких здобувачі мають самостійно знаходити рішення, оцінювати їхню ефективність та рефлексувати власну діяльність (І. Холковська, 2020).

Важливою педагогічною умовою є інтеграція теоретичної та практичної підготовки. Педагогічна практика, мікрОВикладання, участь у проведенні уроків,

освітніх заходів дозволяють майбутнім учителям апробувати власні творчі ідеї у реальному освітньому процесі. Саме в процесі практичної діяльності відбувається усвідомлення значущості творчого підходу та формування індивідуального стилю педагогічної діяльності.

Ще однією умовою є розвиток рефлексивних умінь здобувачів. Рефлексія дозволяє майбутнім педагогам аналізувати власну діяльність, оцінювати ефективність використаних методів, виявляти труднощі та знаходити шляхи їх подолання. Використання щоденників педагогічних спостережень, портфоліо, самооцінювання сприяє усвідомленню власного професійного зростання та стимулює подальший розвиток творчості.

Не менш важливою є індивідуалізація та диференціація навчання. Надання здобувачам можливості обирати теми проєктів, форми виконання завдань, способи презентації результатів сприяє розкриттю їхнього творчого потенціалу. Врахування індивідуальних інтересів, здібностей і досвіду здобувачів дозволяє створити умови для самореалізації кожного майбутнього педагога.

Окрему увагу слід приділити формуванню мотивації до творчої педагогічної діяльності. Позитивна мотивація формується через усвідомлення значущості творчості у професії вчителя, демонстрацію успішних педагогічних практик, залучення майбутніх учителів початкових класів до науково-дослідної роботи, участі у конкурсах, педагогічних майстернях, тренінгах.

Крім того, важливою умовою є використання цифрових технологій та мультимедійних засобів навчання. Сучасні цифрові інструменти розширюють можливості для творчості, дозволяють створювати інтерактивний навчальний контент, організовувати дистанційне та змішане навчання, експериментувати з формами подання навчального матеріалу.

Отже, розвиток педагогічної творчості здобувачів педагогічних спеціальностей є комплексним процесом, що залежить від сукупності педагогічних умов: створення творчого освітнього середовища, впровадження інноваційних методів навчання, поєднання теорії і практики, розвитку рефлексії,

індивідуалізації навчання, формування мотивації та використання сучасних цифрових технологій. Реалізація цих умов забезпечує підготовку конкурентоспроможного, творчого педагога, здатного ефективно діяти в умовах сучасної освіти (О. Демченко, М. Вацьо, 2021).

Сучасна парадигма освіти вимагає від педагога не лише трансляції знань, а й здатності до креативного розв'язання нестандартних задач. Формування такого фахівця у закладі вищої освіти (ЗВО) – це складний процес, що базується на трьох китах: *стимулюючому середовищі, внутрішній мотивації студента та майстерності викладача*.

Таким чином, освітнє середовище – це не лише аудиторії та підручники, а цілісна екосистема, що має спонукати до пошуку. Щоб воно стало «творчим», воно повинно відповідати кільком критеріям. Проаналізуємо ці критерії детальніше.

Психологічна безпека: здобувач не повинен боятися помилки. Креативність народжується там, де панує атмосфера довіри, а кожна ідея, навіть найбільш парадоксальна, має право на обговорення.

Психологічна безпека в освітньому середовищі є ключовою передумовою розвитку педагогічної творчості, оскільки вона безпосередньо впливає на внутрішню готовність здобувача до самовираження, експериментування та ризику мислення. Якщо здобувач боїться помилки, він обирає найпростіші й найбезпечніші рішення, уникає нестандартних підходів і фактично діє в межах репродуктивного мислення. Натомість творча діяльність завжди пов'язана з невизначеністю, пошуком і можливістю помилитися.

З психологічної точки зору, страх помилки активізує захисні механізми особистості та підвищує рівень тривожності. У такому стані когнітивні ресурси спрямовуються не на генерацію нових ідей, а на уникнення негативної оцінки. Це знижує гнучкість мислення, обмежує уяву та пригнічує ініціативність. Відповідно, безпечне середовище, де помилка розглядається як природна частина навчання, знімає ці бар'єри і відкриває простір для творчості.

Атмосфера довіри виконує кілька важливих функцій. По-перше, вона сприяє формуванню внутрішньої мотивації: здобувач починає діяти не через страх покарання чи оцінки, а з інтересу й бажання самореалізації. По-друге, вона стимулює відкриту комунікацію: здобувачі не бояться висловлювати власні думки, навіть якщо вони є незвичними або суперечливими. Саме в таких умовах виникають оригінальні ідеї, які можуть стати основою педагогічних інновацій.

Крім того, прийняття «парадоксальних» або нестандартних ідей має особливе значення для розвитку дивергентного мислення – здатності генерувати багато різних варіантів розв’язання проблеми. Якщо будь-яка ідея одразу піддається критиці чи висміюванню, цей процес блокується. Натомість підтримка, обговорення та конструктивний аналіз навіть на перший погляд «нелогічних» пропозицій сприяють поглибленню мислення, пошуку нових підходів і розвитку інтелектуальної сміливості (*Н. Волкова, 2017*).

Важливо також, що психологічна безпека формує позитивний досвід навчальної взаємодії. Здобувачі вчаться сприймати помилки як ресурс для розвитку, а не як ознаку неуспішності. Це розвиває рефлексію, здатність аналізувати власні дії та вдосконалювати їх, що є невід’ємною складовою педагогічної творчості.

Отже, психологічно безпечне освітнє середовище, засноване на довірі, підтримці та прийнятті різноманітності ідей, створює необхідні умови для розвитку креативності. Саме в таких умовах здобувач переходить від страху помилки до готовності експериментувати, мислити нестандартно й формувати власний творчий стиль професійної діяльності.

Варіативність: наявність вибіркового дисциплін, наукових гуртків, проблемних груп та творчих майстерень дозволяє майбутньому вчителю початкових класів самостійно моделювати свій освітній трек.

Варіативність освітнього процесу є важливою умовою розвитку педагогічної творчості, оскільки вона забезпечує індивідуалізацію навчання та створює можливості для самостійного вибору, що безпосередньо пов’язано з

формуванням творчого стилю діяльності майбутнього педагога. Коли здобувач має змогу обирати зміст, форми й напрями навчання, він перестає бути пасивним виконавцем і стає активним суб'єктом освітнього процесу.

Передусім варіативність реалізується через *вибіркові дисципліни*. Вони дозволяють здобувачеві поглиблювати ті аспекти професійної підготовки, які відповідають його інтересам і схильностям. Наприклад, майбутній учитель початкової школи може обрати курси «Інтерактивні технології навчання в початковій школі», «Основи інклюзивної освіти», «Медіаграмотність» або «STEM-освіта в початковій школі». Такий вибір сприяє формуванню індивідуальної освітньої траєкторії: один здобувач може орієнтуватися на цифрові технології, інший – на розвиток емоційного інтелекту чи інклюзію. У результаті зростає внутрішня мотивація до навчання та відповідальність за власний професійний розвиток (Н. Вовчаста, О. Байрамова, Г. Чорна, 2022).

Важливу роль відіграють також *наукові гуртки*. Вони створюють простір для дослідницької творчості, де здобувачі можуть виходити за межі навчальної програми. Наприклад, участь у гуртку з педагогічної інноватики може передбачати:

- 1) проведення міні-досліджень (наприклад, вплив інтерактивних методів на мотивацію учнів);
- 2) підготовку виступів на студентських конференціях;
- 3) розробку авторських методичних матеріалів.

У такому середовищі здобувач не лише засвоює знання, а й створює новий освітній продукт, що є проявом творчості.

Проблемні групи відіграють важливу роль у розвитку творчості майбутніх учителів початкових класів, оскільки створюють умови для активної дослідницької діяльності, професійного самовираження та колективного пошуку інноваційних рішень. Участь у таких групах сприяє переходу здобувачів освіти від пасивного засвоєння знань до творчого осмислення педагогічних явищ і практичного застосування набутих компетентностей.

Робота проблемних груп ґрунтується на спільному аналізі актуальних педагогічних проблем, пошуку шляхів їх розв'язання, обговоренні сучасних освітніх тенденцій та апробації нових методик. Це стимулює майбутніх учителів до самостійного мислення, розвитку креативності, ініціативності та здатності генерувати оригінальні педагогічні ідеї. У процесі дискусій, підготовки проєктів, презентацій чи дослідницьких завдань здобувачі вчаться бачити проблему з різних позицій, аналізувати альтернативні підходи та творчо інтерпретувати навчальний матеріал.

Особливо важливою є можливість професійної співпраці в межах проблемної групи. Колективне обговорення педагогічних ситуацій, обмін досвідом і взаємна підтримка формують творче освітнє середовище, у якому майбутній учитель набуває впевненості у власних професійних можливостях. Таке середовище сприяє розвитку педагогічної рефлексії, уміння аргументовано відстоювати власну думку та відкритості до нових ідей.

Крім того, проблемні групи допомагають інтегрувати теоретичну підготовку з практичною діяльністю. Майбутні педагоги мають змогу моделювати фрагменти уроків, створювати авторські дидактичні матеріали, розробляти творчі завдання для молодших школярів, що безпосередньо впливає на формування їхньої педагогічної майстерності та творчого стилю діяльності.

Отже, діяльність проблемних груп є важливим чинником розвитку творчості майбутніх учителів початкових класів, оскільки забезпечує умови для інтелектуальної активності, професійного саморозвитку, творчої взаємодії та формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності.

Ще одним ефективним інструментом є *творчі майстерні*. Вони орієнтовані на практичну діяльність і дозволяють експериментувати з різними педагогічними підходами. Наприклад:

1) майстерня «Креативний урок» – розробка нестандартних сценаріїв занять (урок-гра, урок-квест, інтегрований урок);

2) майстерня цифрових технологій – створення інтерактивних вправ, відеоуроків, H5P-контенту;

3) артпедагогічна майстерня – використання мистецтва як засобу навчання.

У межах таких форматів здобувачі мають свободу вибору інструментів і форм реалізації ідеї, що стимулює креативність і педагогічну ініціативу.

Варіативність також дозволяє моделювати власний освітній трек, поєднуючи різні види діяльності. Наприклад, майбутній учитель початкових класів може:

- 1) обрати курс із цифрових технологій;
- 2) паралельно відвідувати науковий гурток із педагогічних інновацій;
- 3) брати участь у творчій майстерні зі створення інтерактивних уроків.

У результаті формується індивідуальна освітня траєкторія, орієнтована на конкретні професійні інтереси – наприклад, розвиток цифрової компетентності або інклюзивної педагогіки (*Н. Вовчаста, О. Байрамова, Г. Чорна, 2022*).

Отже, варіативність освітнього процесу не лише підвищує мотивацію студентів, а й створює умови для їхнього самовираження, самореалізації та розвитку педагогічної творчості. Завдяки можливості вибору здобувач навчається приймати рішення, нести відповідальність за власний розвиток і формувати унікальний професійний стиль, що є важливою характеристикою сучасного педагога.

Інноваційність: доступ до сучасних цифрових лабораторій, медіатек та коворкінгів створює матеріальну базу для реалізації проєктів. Коли середовище є відкритим і динамічним, воно автоматично перетворюється з місця «передачі досвіду» на майданчик для «генерації сенсів».

Інноваційність освітнього середовища полягає не лише у впровадженні нових технологій, а передусім у зміні самої логіки навчання: від відтворення готових знань – до їх створення. Доступ до цифрових лабораторій, медіатек і коворкінгів забезпечує матеріальну й організаційну основу для такої

трансформації, адже саме середовище починає «підштовхувати» здобувача до активної, творчої діяльності.

По-перше, сучасні цифрові лабораторії відкривають можливості для експериментування й моделювання. На відміну від традиційних занять, де студент часто виступає споживачем інформації, у лабораторії він стає дослідником. Наприклад, у STEM-лабораторії майбутні вчителі початкових класів можуть:

- 1) моделювати природні явища за допомогою цифрових симуляцій;
- 2) створювати власні інтерактивні демонстрації для уроків;
- 3) тестувати різні методики навчання в умовах, наближених до реальних.

Такий формат діяльності формує не лише знання, а й уміння створювати новий освітній продукт.

По-друге, медіатеки як простір доступу до різноманітних ресурсів (відео, подкасти, цифрові курси, інтерактивні матеріали) сприяють розвитку інформаційної та медіаграмотності. Вони дозволяють здобувачеві працювати з різними джерелами, порівнювати підходи, створювати власний контент. Наприклад:

- 1) розробка навчального відео або подкасту для молодших школярів;
- 2) створення мультимедійного уроку з інтеграцією тексту, зображень і відео;
- 3) аналіз та адаптація міжнародних освітніх ресурсів до українського контексту.

У такому середовищі знання перестає бути «фіксованим» – воно стає гнучким і відкритим до інтерпретації.

По-третє, коворкінги створюють умови для колективної творчості та міждисциплінарної взаємодії. Це відкриті простори, де здобувачі можуть об'єднуватися в команди, обговорювати ідеї, працювати над спільними проєктами. Наприклад:

- 1) розробка інтегрованого уроку (математика + мистецтво + IT);

2) створення освітнього стартапу (наприклад, платформи для інтерактивного навчання);

3) проведення хакатонів або педагогічних воркшопів.

У таких умовах народжуються не просто рішення, а нові смисли – бачення того, якою може бути сучасна освіта (*Т. Яковичина, 2021*).

Важливо, що відкрите й динамічне середовище змінює роль викладача: він стає не джерелом готових знань, а фасилітатором, наставником, який підтримує пошук ідей. Водночас майбутній вчитель початкових класів переходить від позиції «виконавця» до ролі «творця». Наприклад, замість традиційного завдання «законспектувати тему» здобувач отримує завдання:

- створити власний освітній продукт (відеоурок, інтерактивну вправу);
- розробити авторську методику пояснення теми;
- презентувати й обґрунтувати власне педагогічне рішення.

Саме тому таке середовище перетворюється з місця «передачі досвіду» на простір «генерації сенсів». Здобувачі не просто засвоюють знання, а інтерпретують їх, поєднують, трансформують і створюють нові ідеї, які мають практичну цінність.

Отже, інноваційна матеріально-технічна база не є самоціллю – вона виступає каталізатором творчої активності. Завдяки їй освітній процес набуває дослідницького, проєктного й креативного характеру, що є необхідною умовою формування сучасного педагога, здатного не лише навчати, а й створювати нові освітні практики.

Творчість неможлива за примусом, тому ключовим завданням вищої школи є переведення зовнішньої мотивації (оцінка, диплом) у внутрішню (самореалізація, задоволення від процесу). Так, мотивація майбутнього вчителя початкових класів до творчості живиться трьома джерелами:

1) професійна значущість: розуміння того, що творчий підхід зробить майбутні уроки цікавішими, а учнів – успішнішими;

2) потреба в успіху: переживання ситуації «Еврики!», коли здобувач знаходить власне вирішення методичної проблеми;

3) пізнавальний інтерес: бажання вийти за межі стандарту та дослідити нові грані своєї спеціальності.

Розвиток педагогічної творчості майбутніх учителів початкової школи потребує цілеспрямованого використання сучасних методів, прийомів і технологій навчання, що стимулюють самостійність, креативність, рефлексію та здатність до інноваційної діяльності. До найбільш ефективних належать інтерактивні методи навчання, проєктні та дослідницькі технології, творчі завдання, кейс-метод і тренінгові форми роботи.

Інтерактивні методи навчання передбачають активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу. Вони створюють умови для спільного пошуку рішень, обміну ідеями, формування критичного мислення та розвитку творчого потенціалу. До таких методів належать: «мозковий штурм», «мікрофон», «дебати», «акваріум», «робота в малих групах», рольові та ділові ігри. Їх застосування сприяє формуванню гнучкості мислення, здатності генерувати нові ідеї та адаптуватися до педагогічних ситуацій.

Проєктні та дослідницькі технології орієнтовані на самостійну діяльність студентів, спрямовану на розв'язання практичних або теоретичних проблем. У процесі виконання проєктів майбутні педагоги вчаться планувати діяльність, висувати гіпотези, добирати методи дослідження, аналізувати результати та презентувати їх. Це формує дослідницьке мислення, ініціативність, відповідальність і здатність до педагогічного новаторства. Прикладами можуть бути розробка авторських уроків, створення освітніх продуктів (дидактичних ігор, інтерактивних вправ, Н5Р-контенту), проведення міні-досліджень у школі (І. Холковська, 2020).

Творчі завдання є важливим засобом розвитку педагогічної уяви та креативності. Вони передбачають виконання нестандартних завдань, що не мають єдиного правильного розв'язку. Це можуть бути: створення казок,

педагогічних ситуацій, альтернативних сценаріїв уроків, моделювання освітнього середовища, розробка інноваційних методик навчання. Такі завдання активізують уяву, сприяють формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності.

Кейс-метод (метод ситуаційного аналізу) полягає в аналізі реальних або змодельованих педагогічних ситуацій. Здобувачі розглядають проблему, пропонують варіанти її вирішення, аргументують власну позицію та обирають оптимальне рішення. Цей метод розвиває аналітичне мислення, здатність до прийняття педагогічних рішень у нестандартних умовах, формує професійну рефлексію. Наприклад, кейси можуть стосуватися роботи з «важкими» учнями, організації інклюзивного навчання або вирішення конфліктних ситуацій у класі.

Тренінгові технології спрямовані на розвиток особистісних і професійних якостей майбутніх педагогів. Вони включають вправи на розвиток креативності, комунікативних навичок, емоційного інтелекту, педагогічної імпровізації. Тренінги створюють безпечне середовище для експериментування, самовираження та самопізнання. Використовуються такі прийоми, як рефлексивні кола, вправи на асоціації, рольові програвання, техніки «шести капелюхів мислення», сторітелінг.

Отже, комплексне використання зазначених методів і технологій забезпечує ефективний розвиток педагогічної творчості, сприяє формуванню інноваційного мислення та готовності майбутніх учителів до творчої професійної діяльності в умовах сучасної освіти.

Найсильнішим стимулом стає проєктна діяльність, де здобувач бачить реальний результат своєї праці – від авторської дидактичної гри до сценарію виховного заходу.

Викладач у вищій школі – це головний архітектор творчого процесу. Його роль трансформується: він перестає бути єдиним джерелом істини й стає наставником (тьютором) та коучем.

Ключовими стратегіями викладача для розвитку творчості є такі: *по-перше*, власний приклад, адже важко вимагати креативності від здобувача, якщо викладач роками читає лекції за одним конспектом. Творчий стиль викладання – найкраща ілюстрація професіоналізму.

Передусім діє механізм педагогічного моделювання: здобувачі не лише слухають і засвоюють зміст, а й підсвідомо переймають стиль мислення, поведінки та професійної діяльності викладача. Якщо викладач демонструє відкритість до нового, гнучкість, здатність до імпровізації та пошуку нестандартних рішень, це стає своєрідним «зразком» для наслідування.

Натомість використання одноманітних, шаблонних лекцій протягом тривалого часу формує у здобувачів установку на репродуктивне навчання: головне – запам'ятати й відтворити. У таких умовах творчість не розвивається, оскільки відсутній приклад її практичного втілення. Тому вимога до здобувачів «мислити креативно» без відповідної демонстрації з боку викладача виглядає суперечливою.

Творчий стиль викладання проявляється у:

- 1) варіативності форм подання матеріалу (дискусії, кейси, інтерактиви замість суто лекційного монологу);
- 2) оновленні змісту навчання з урахуванням сучасних тенденцій;
- 3) використанні міждисциплінарних зв'язків;
- 4) залученні здобувачів до спільного створення знань (проекти, дослідження, обговорення).

Наприклад, замість традиційної лекції з методики навчання викладач може:

- запропонувати здобувачам розробити власний фрагмент уроку і презентувати його;
- організувати «перевернуте заняття», де майбутні вчителі самі пояснюють матеріал;
- використати проблемні ситуації, що потребують пошуку кількох варіантів рішення.

Такий підхід не лише урізноманітнює навчання, а й демонструє, що педагогіка – це жива, творча діяльність, а не набір готових алгоритмів.

Крім того, творчий викладач формує відповідну атмосферу: він заохочує запитання, приймає різні точки зору, позитивно ставиться до нестандартних ідей. У результаті студенти отримують досвід взаємодії, де креативність не просто декларується, а реально функціонує як норма.

Отже, власний приклад викладача є найсильнішим інструментом розвитку педагогічної творчості, адже він:

- 1) задає модель професійної поведінки;
- 2) формує мотивацію до творчої діяльності;
- 3) демонструє практичні способи реалізації креативності в навчанні.

Саме тому творчий стиль викладання справді виступає показником професіоналізму, оскільки відображає не лише рівень знань викладача, а й його здатність постійно оновлювати, переосмислювати й творити освітній процес.

По-друге, використання активних методів: мозкові штурми, метод кейсів, рольові ігри та дебати активізують дивергентне мислення. Так, мозковий штурм (Brainstorming) є «класикою» для стимулювання креативності. Головне правило – відсутність критики на етапі генерації ідей – дозволяє здобувачам позбутися страху помилки. Метод стимулює швидке переключення між ідеями та асоціативне мислення, вміння генерувати нестандартні підходи до викладання складних тем.

Метод кейсів (Case Study) спрямований на аналіз реальних педагогічних ситуацій (конфліктів, методичних помилок, викликів інклюзії) змушує майбутнього вчителя початкових класів застосовувати теоретичні знання в умовах невизначеності.

Рольові ігри сприяють примірці на себе ролі «вчителя», «складного учня», «директора» чи «розгніваних батьків». Це веде до розвитку емпатії та здатності бачити ситуацію з різних точок зору (децентрація мислення).

Дебати: вищий рівень активізації мислення, де важливо не просто висловити думку, а аргументувати її та критично оцінити позицію опонента. Потребує швидкої реакції, логічної гнучкості та вміння структурувати хаотичну інформацію.

Таким чином, активні методи навчання створюють умови для творчої взаємодії, самостійного пошуку й інтелектуальної свободи, завдяки чому дивергентне мислення здобувачів освіти розвивається значно ефективніше, ніж у межах репродуктивного навчання.

По-третє, діалогічність, адже спільне з викладачем наукове дослідження або творчий проєкт стирає ієрархічні бар'єри та стимулює партнерську взаємодію. Викладач має помітити «іскру» в ідеї здобувача і допомогти їй перетворитися на повноцінний проєкт, надаючи необхідні інструменти та методичну підтримку.

Діалогічність як стратегія розвитку педагогічної творчості ґрунтується на переході від авторитарної моделі «викладач – джерело знань» до партнерської взаємодії «викладач – співтворець». У такому форматі навчання знання не передається в готовому вигляді, а народжується у процесі спільного пошуку, обговорення та дослідження. Саме це й створює умови для розвитку креативності.

Передусім діалогічність знімає ієрархічні бар'єри. Коли здобувач відчуває, що його думка важлива, він активніше включається в обговорення, пропонує ідеї, не боїться висловлювати навіть незавершені або нестандартні думки. У результаті навчання перетворюється на взаємодію рівноправних суб'єктів, де викладач не домінує, а спрямовує процес.

Особливо ефективно це проявляється у спільних наукових дослідженнях і творчих проєктах. Наприклад:

➤ здобувач пропонує ідею дослідження (наприклад, використання інтерактивних методів у початковій школі), а викладач допомагає уточнити проблему, сформулювати мету, підібрати методи;

➤ у процесі реалізації проєкту викладач виступає наставником: консультує, ставить запитання, спрямовує пошук, але не дає готових відповідей;

➤ результатом стає не лише виконане завдання, а й сформований досвід дослідницької та творчої діяльності (*Т. Яковишина, 2021*).

Важливою складовою є здатність викладача помітити «іскру» в ідеї здобувача. Часто студентські ідеї є сирими, фрагментарними або недостатньо обґрунтованими, але саме в них може міститися потенціал для інновації. Завдання викладача – не відкинути таку ідею, а:

- 1) допомогти їй конкретизувати;
- 2) поставити уточнювальні запитання;
- 3) запропонувати інструменти для реалізації (методи дослідження, цифрові ресурси, літературу);
- 4) підтримати мотивацію здобувача на всіх етапах роботи.

Наприклад, якщо здобувач висловлює ідею «зробити урок цікавішим через гру», викладач може спрямувати її в конкретний проєкт:

- розробка інтерактивного квест-уроку;
- створення цифрової гри для навчання;
- дослідження впливу ігрових методів на мотивацію учнів.

Таким чином, відбувається перехід від абстрактної ідеї до повноцінного педагогічного продукту.

Діалогічність також розвиває:

- критичне мислення (через обговорення та аргументацію);
- рефлексію (усвідомлення власних рішень і їх наслідків);
- комунікативні навички (уміння слухати, переконувати, співпрацювати).

Отже, діалогічна взаємодія перетворює освітній процес на спільну творчу діяльність, у якій викладач виступає фасилітатором і наставником, а здобувач – активним творцем. Саме в такому середовищі ідеї не губляться, а розвиваються, набуваючи форми реальних проєктів, що є основою формування педагогічної творчості.

Упровадження цих методів дозволяє підготувати не просто «транслятора знань», а гнучкого фахівця, здатного адаптуватися до змін у сучасному освітньому просторі.

Отож, розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя – це не окрема дисципліна, а результат гармонійного поєднання інноваційного середовища ЗВО, глибокої особистої зацікавленості здобувача та надихаючої ролі викладача. Тільки такий трикутник взаємодії здатний підготувати педагога нового покоління – творця, здатного змінювати майбутнє.

Розвиток педагогічної творчості – це перехід від копіювання чужих методик до створення власного освітнього продукту. Нижче наведено практичний інструментарій, який можна інтегрувати в курси педагогіки чи методики викладання.

Практичний розвиток педагогічної творчості відбувається тоді, коли здобувачі не лише засвоюють теорію, а й систематично включаються в діяльність, що вимагає створення нового педагогічного продукту, прийняття нестандартних рішень і рефлексії власного досвіду. Нижче подано приклади вправ, фрагменти занять і підходи до оцінювання їх ефективності.

Приклади вправ і завдань для здобувачів

1. Вправа «Альтернативний урок»

Майбутнім учителям пропонується змінити традиційний урок (наприклад, з математики чи читання) і подати його у творчій формі:

- 1) у форматі гри-квесту;
- 2) через сторітелінг;
- 3) із використанням цифрових інструментів.

Результатом є розвиток педагогічної уяви, варіативності мислення.

2. Вправа «Педагогічний імпровізатор»

Майбутні вчителі початкових класів отримують несподівану ситуацію (наприклад: «учень відмовляється працювати», «урок перервано технічними проблемами») і мають швидко запропонувати креативне рішення.

Результатом має стати формування гнучкості мислення та навичок імпровізації.

3. Завдання «Створи дидактичний продукт»

Розробка:

- 1) інтерактивної вправи (наприклад, у H5P);
- 2) настільної гри;
- 3) навчального відео.

Результатом стане розвиток інноваційності та практичної творчості.

4. Вправа «6 капелюхів мислення»

Здобувачі аналізують педагогічну проблему, використовуючи різні ролі (логіка, емоції, креативність тощо).

Результатом є багатогранне бачення ситуації.

5. Міні-дослідження «Учень XXI століття»

Майбутні вчителі початкових класів проводять спостереження або опитування та пропонують інноваційні підходи до навчання.

Результатом має стати розвиток дослідницької творчості.

6. Вправа «Альтернативне використання»:

Завдання: За 2 хвилини знайти 20 способів використання звичайного предмета (наприклад, крейди, лінійки або порожньої пластикової пляшки) в освітньому процесі, окрім їхнього прямого призначення.

7. Вправа «Педагогічний синектизм»

Завдання: провести аналогію між складним педагогічним терміном (наприклад, «інклюзія») та предметом побуту або явищем природи. Описати механізм роботи терміна через цю метафору.

8. Вправа «Що, якби...» (метод фокальних об'єктів):

Завдання: спрогнозувати розвиток уроку за непередбачуваних умов. Наприклад: «Що, якби під час уроку вимкнули світло і зник інтернет?», «Що, якби учні вирішили сьогодні розмовляти лише віршами?».

2. Фрагменти занять із використанням творчих методів

Фрагмент 1. Інтерактивне заняття (тема: «Методи навчання в початковій школі»)

Етап мотивації:

Викладач пропонує проблемне питання: «Чи може урок бути цікавішим за гру?»

Основна частина:

Робота в групах: створення моделі «ідеального уроку».

Метод «мозковий штурм»: генерація ідей.

Презентація результатів через рольову гру (здобувачі – «вчителі»).

Рефлексія:

Метод «незакінчене речення»:

«Сьогодні я зрозумів(ла) ...»

«Мене здивувало ...»

Фрагмент 2. Заняття з використанням кейс-методу

Кейс: Учень не включається в роботу на уроці.

Хід роботи:

Аналіз ситуації в малих групах.

Пошук кількох варіантів вирішення.

Захист обраної стратегії.

Результатом стане формування здатності до творчого вирішення педагогічних ситуацій.

Фрагмент 3. Тренінгове заняття «Розвиток педагогічної креативності»

Вправа «Асоціативний ланцюг»:

Здобувачі створюють нові ідеї уроків через асоціації.

Вправа «Перевернутий урок»:

Здобувачі пояснюють тему, використовуючи нестандартні методи (малюнок, метафора, історія).

Рефлексія:

Самооцінка власної творчості за критеріями (оригінальність, практичність, інноваційність).

Фрагмент з використання методу «Шість капелюхів мислення» (Едвард де Боно)

Тема: Обговорення впровадження ІІІ (штучного інтелекту) в початковій школі.

Білий капелюх: здобувачі озвучують лише факти та статистику використання ІІІ.

Чорний капелюх: критика, ризики для когнітивного розвитку дітей.

Жовтий капелюх: переваги, персоналізація навчання, економія часу вчителя.

Червоний капелюх: емоції, які викликає ця ідея у вчителів та батьків.

Зелений капелюх: креативні ідеї, як зробити ІІІ безпечним «асистентом» дитини.

Синій капелюх: модерація та висновки щодо доцільності.

Фрагмент застосування методу «Педагогічний театр» (рольова гра)

Тема: Конфлікт між молодим учителем та досвідченим колегою-консерватором.

Сценарій: один здобувач грає новатора, інший – прихильника традицій. Завдання – знайти третій шлях (синтез), який покращить результати учнів, не руйнуючи шкільний клімат.

При підготовці майбутніх учителів важливо пропонувати кейси з «відкритим фіналом».

Структура завдання: опис контексту – клас, де 30% учнів не встигають за програмою.

Проблема: «Традиційні методи контролю викликають у дітей стрес і агресію».

Творче завдання: розробити систему оцінювання, яка б мотивувала, а не лякала, використовуючи елементи гейміфікації або проєктної діяльності.

Ефективність творчих методів оцінюється за декількома критеріями (табл.

1.1)

Таблиця 2.1.

Ефективність творчих методів

Критерій	Опис результату
Когнітивний	Збільшення швидкості генерування ідей (біглисть) та їхньої різноманітності (гнучкість).
Емоційний	Зниження рівня тривожності перед педагогічною практикою; підвищення впевненості.
Професійний	Вміння адаптувати план уроку «на льоту» залежно від реакції аудиторії.
Рефлексивний	Здатність критично аналізувати власний досвід і визнавати помилки як точки росту.

Найбільша ефективність досягається тоді, коли здобувач не просто виконує вправу, а й розуміє її методичну цінність – тобто знає, як він зможе застосувати цей же метод вже зі своїми учнями в майбутньому.

Ефективність розвитку педагогічної творчості можна оцінювати за такими критеріями:

1. Когнітивний критерій:

- 1) здатність генерувати ідеї;
- 2) використання різних підходів до вирішення проблем.

2. Діяльнісний критерій:

- 1) уміння застосовувати творчі методи на практиці;
- 2) розробка власних освітніх продуктів.

3. Особистісний критерій:

- 1) мотивація до творчості;
- 2) відкритість до інновацій;
- 3) педагогічна рефлексія.

Методи оцінювання:

- спостереження за діяльністю студентів;
- аналіз продуктів діяльності (проекти, розробки уроків);

- анкетування та самооцінка;
- педагогічний експеримент (порівняння рівнів до і після впровадження методик).

Запропоновані підходи є результативними, оскільки: активізують пізнавальну діяльність здобувачів; сприяють формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності; забезпечують перехід від репродуктивного до творчого рівня мислення; підвищують готовність до інноваційної професійної діяльності.

Висновки. У ході дослідження з'ясовано, що проблема розвитку педагогічної творчості майбутнього вчителя початкових класів є однією з ключових у сучасній педагогічній науці. Аналіз наукових підходів до трактування понять «професійний розвиток», «професіоналізм» і «педагогічна творчість» засвідчив їхню тісну взаємозалежність. Професійний розвиток майбутнього педагога розглядається як безперервний процес становлення його компетентностей, ціннісних орієнтацій і творчого потенціалу, тоді як педагогічна творчість виступає інтегративною характеристикою, що відображає здатність до інноваційної діяльності, нестандартного мислення та самореалізації в освітньому процесі.

Встановлено, що педагогічна творчість є не лише складником, а й вищим рівнем професійного становлення майбутнього вчителя. Вона виявляється у здатності генерувати нові ідеї, гнучко застосовувати знання в нестандартних ситуаціях, створювати сприятливе освітнє середовище та здійснювати рефлексію власної діяльності. Таким чином, розвиток педагогічної творчості забезпечує перехід від репродуктивного до продуктивного й інноваційного рівня професійної діяльності.

Обґрунтовано, що структура професійно-творчого розвитку майбутнього вчителя є багатокомпонентною та включає мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-творчий і рефлексивний компоненти. Визначено, що ефективність цього процесу залежить від сформованості внутрішньої мотивації до творчої самореалізації, наявності ґрунтовних професійних знань, уміння застосовувати їх у практичній діяльності та здатності до самоаналізу й самовдосконалення.

Доведено, що важливою передумовою розвитку педагогічної творчості є створення відповідних педагогічних умов у закладі вищої освіти. До них віднесено: формування творчого освітнього середовища, орієнтацію навчального процесу на активну взаємодію викладача і здобувачів, використання проблемного та дослідницького навчання, підтримку ініціативності й самостійності студентів, а також забезпечення можливостей для практичної апробації творчих ідей.

З'ясовано, що ефективний розвиток педагогічної творчості забезпечується завдяки комплексному використанню інноваційних методів, прийомів і технологій навчання. Зокрема, значний потенціал мають інтерактивні методи, проєктна діяльність, кейс-метод, методи розвитку критичного мислення, ігрові та тренінгові технології. Їх застосування сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів, формуванню творчого мислення та розвитку професійної самостійності.

У процесі дослідження розроблено та охарактеризовано практичний інструментарій розвитку педагогічної творчості, який включає систему творчих завдань, вправ, педагогічних ситуацій, фрагментів занять і проєктної діяльності. Встановлено, що систематичне використання такого інструментарію сприяє формуванню в майбутніх учителів умінь генерувати ідеї, приймати нестандартні рішення та ефективно реалізовувати їх у професійній діяльності.

Визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) та показники оцінювання рівня сформованості педагогічної творчості майбутніх учителів. З'ясовано, що комплексне оцінювання дає змогу об'єктивно визначити рівень розвитку творчого потенціалу здобувачів вищої освіти та коригувати освітній процес відповідно до отриманих результатів.

Загалом результати дослідження підтверджують, що розвиток педагогічної творчості є необхідною умовою професійного становлення майбутнього вчителя. Реалізація обґрунтованих педагогічних умов, використання ефективних методів і технологій, а також впровадження практичного інструментарію сприяють підготовці конкурентоспроможного, ініціативного й творчого педагога, здатного до інноваційної діяльності в умовах сучасного освітнього середовища.

CHAPTER 14. IMPROVEMENT OF RADIO SIGNAL PATH LOSS PREDICTION METHODS IN NEW AND NEXT-GENERATION NETWORKS BASED ON THE OKUMURA-HATA MODEL AND MULTILEVEL WAVELET ANALYSIS	561
CHAPTER 15. UKRAINIAN THEATRICAL BIOGRAPHY IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY EDUCATIONAL AND SOCIO-CULTURAL TRANSFORMATIONS: THE DIRECTORIAL AND DRAMATURGICAL ASPECT	593
CHAPTER 16. GENERATIVE AI AND ACADEMIC INTEGRITY: NEW CHALLENGES FOR HIGHER EDUCATION IN THE 21ST CENTURY	633
CHAPTER 17. CYBER RESILIENCE AS A NEW LEGAL PARADIGM OF THE DIGITAL STATE	667
CHAPTER 18. THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL CREATIVITY IN PROSPECTIVE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS AS A FACTOR IN THEIR PROFESSIONAL DEVELOPMENT WITHIN THE CONTEMPORARY EDUCATIONAL ENVIRONMENT	728